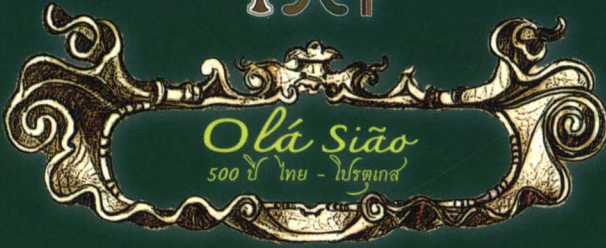

✠ 1511

ปฏิบัติการสุดขอบฟ้า เพื่อ อำนาจ เงินตรา หรือศรัทธาแห่งพระเจ้า?
Five Centuries of Thailand-Portugal Relations
God, Greed, and Gold: the Ultimate Quest

ปฏิบัติการสุดขอบฟ้า
เพื่อ อำนาจ เงินตรา หรือศรัทธาแห่งพระเจ้า?

*Five Centuries of
Thailand - Portugal Relations
God, Greed, and Gold :
the Ultimate Quest*

มิวเซียมสยาม พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้
MUSEUM of SIAM : Discovery Museum

๑๖ กุมภาพันธ์ - ๒๙ เมษายน ๒๕๕๕
๑๐.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. (ปิดวันจันทร์)

16 February - 29 April 2012 / 10 am - 6 pm (Closed Mondays)

สำนักงานรัฐมนตรี

okmd

NED

พิพิธภัณฑ์
สยาม
MUSEUM of SIAM
Embassy of Portugal in Bangkok
www.museumofsiam.com

Gulf Electric

TURNAROUND

GSE energy

สยาม...แม้มิใช่จดหมาย
แต่ก็ไม่ได้เป็นเพียงทางผ่าน

Five Centuries of
Siam - Portugal Relations
God, Green, and Gold:
the Ultimate Quest

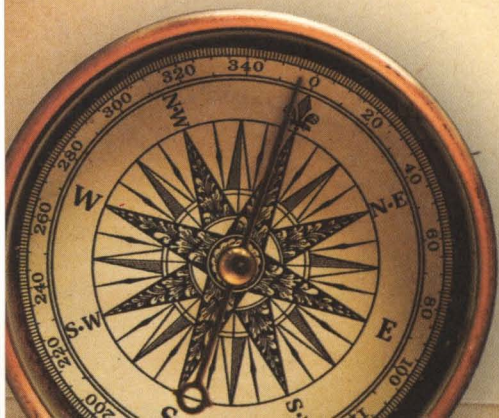
“ฝอยทอง ลูกชุบ กุฎีจีน ...
ร่องรอยโปรตุเกสในไทย
แล้วอะไรคือความเป็นไทยในโปรตุเกส?”

ปฐมบทของการเดินทาง

การเดินทางไกลออกมาสำรวจโลก มีหลากหลายชาติ ได้เคยเดินทางออกมาสำรวจพื้นที่ส่วนอื่นๆ ของโลกบ้างแล้ว แต่เส้นทางและวัตถุประสงค์ต่างกัน *เส้นทางสายไหม (Silk Road)* อาจเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักเดินทางเพื่อการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างโลกตะวันตกกับตะวันออก *มาร์โค โปโล (Marco Polo)* ได้ทำให้ชื่อเสียงของภูมิภาคตะวันออกกลายเป็นดินแดนที่มีเสน่ห์ชวนหลงใหลและกระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นที่รู้จักกับดินแดนแถบนี้มากขึ้น หรือพ่อค้าอาหารับเปอร์เซียที่ได้เดินทางมาค้าขายเครื่องเทศก็ยิ่งทำให้ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับโลกตะวันออกเพิ่มมากขึ้น แน่นอน! ต้องรวมโปรตุเกสด้วย

Prelude to the Voyages

Many, from countless countries, by varying routes and means for different purposes, have travelled and explored the far reaches of this world. The Silk Road was then widely known among travellers with missions for trade and East-West mutual relations. Was it Marco Polo who discovered the charms and temptations of the East, its lands attracting closer attention? Or perhaps those Persian merchants whose exploratory forays were driven by the spice trade with far-away regions of the world and a quest to know the East? Or, indeed, Portugal?

โปรตุเกสอยู่ที่ไหน

ประเทศโปรตุเกส ตั้งอยู่ปลายแหลมตะวันตกสุดของทวีปยุโรปติดกับมหาสมุทรแอตแลนติก ไกลจากประเทศไทยราว ๑๐,๕๐๐ กิโลเมตร ขนาดค่อนข้างเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในทวีปยุโรป มีพื้นที่ ๙๒,๓๙๑ ตารางกิโลเมตร เล็กกว่าประเทศไทยประมาณ ๕ เท่า ประชากรราว ๑๐ ล้านคน แม่น้ำสำคัญเช่นแม่น้ำทากูซ (Tagus) และแม่น้ำดูโร (Douro) ขนาดของพื้นที่ไม่ได้ทำให้ความยิ่งใหญ่ในฐานะผู้นำในการเดินทางทางทะเลของโปรตุเกสลดลงเลย ที่สำคัญเป็นโปรตุเกสมหาอำนาจทางทะเลของโลกเมื่อ ๕๐๐ ปีก่อน

ประเทศนั้นชื่อโปรตุเกส หรือที่สำเนียงไทยฟังเพี้ยนไปเป็นพุทเทคหรือปะตุกัน ถ้าไม่มีนักฟุตบอลระดับโลกชื่อคริสเตียโน โรนัลโด และฝอยทอง จะมีสักกี่คนที่สนใจจะรู้จักประเทศโปรตุเกส ?

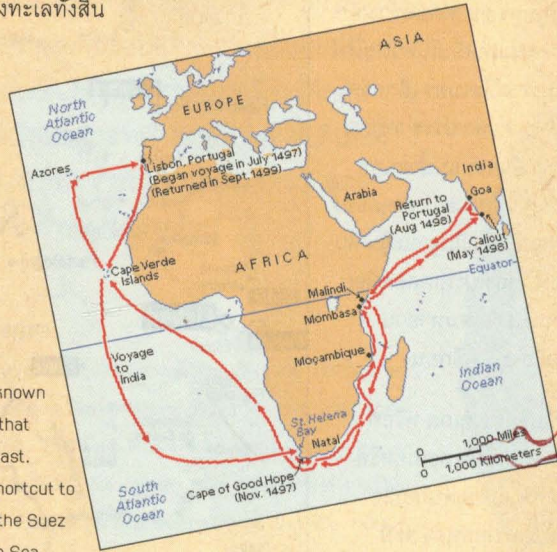
Where is Portugal?

Portugal is the westernmost country of Europe, bordered by the Atlantic Ocean and situated around 10,500 kilometres from Thailand. Its population numbers approximately 10 million. Occupying an area of 92,391 square kilometres with such major rivers as Tagus and Douro, Portugal is relatively smaller than most European countries and five times smaller than Thailand. Nevertheless, Portugal, despite its size, was by no means a minnow state, especially as the powerful nation with seafaring leadership that it was 500 years ago.

In Thailand, Portugal, is generally known as "Pro-tu-ges" or, previously, as "Bud-dha-ket" and "Pa-tu-gan", slightly deviated Thai versions based on the transcribed sounds of the original word, Portuguese. If not for world famous footballers like Cristiano Ronaldo and foi thong (a kind of Thai dessert influenced by fios de ovos or egg threads), would anyone be interested in Portugal itself?

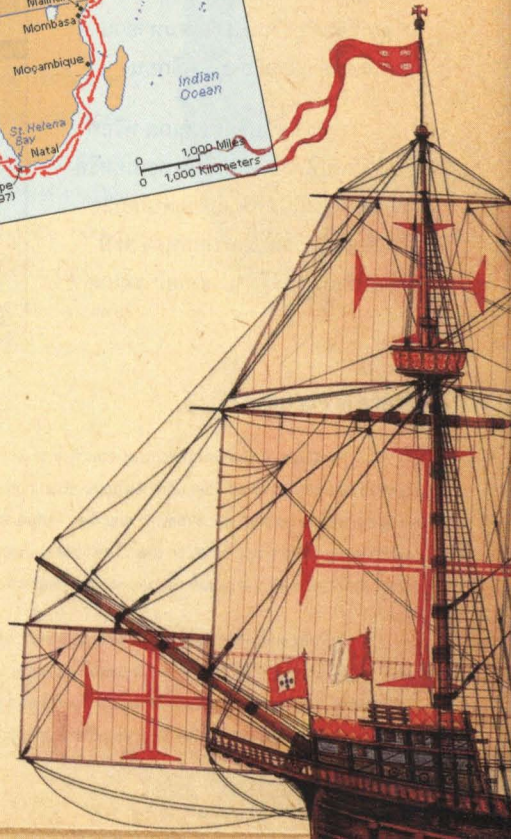
เส้นทางการเดินทาง

ไม่มีใครเคยรู้มาก่อนว่าจากยุโรปมายังตะวันออก จะต้องเดินทางไปทางใด พ่อค้ามุสลิมใช้เส้นทางลัดทางคลองสุเอซผ่านเข้ามายังทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเข้าสู่ทวีปยุโรป แต่การเดินทางของโปรตุเกสซึ่งอยู่ตะวันตกสุดของทวีปนั้นไม่สามารถจะย้อนเข้าไปในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน จึงต้องผ่านลงมาทางทิศใต้ และหยุดพักที่แหลมปลายสุดของทวีป แล้วเดินทางตัดข้ามมหาสมุทรอินเดียมายังตะวันออก เป็นเส้นทางที่ยากลำบากและอันตรายยิ่ง เพราะเป็นมหาสมุทรใหญ่ ประกอบด้วยมีคลื่นลมแรง มีพายุประจำฤดูกาล เรือจึงอับปางลงได้ง่าย ต้องใช้การเลาะริมฝั่งเป็นหลักมากกว่าออกเดินเรือกลางทะเล ดังนั้นจึงทำให้แผนที่ของโปรตุเกสรุ่นแรกๆ เต็มไปด้วยรายชื่อเมืองท่าริมฝั่งทะเลทั้งสิ้น

Travelling Routes

Once, nothing was known of the distance and direction that separated Europe from the East. Muslim merchants chose a shortcut to Europe via a land pass, now the Suez Canal, and the Mediterranean Sea. However, it was impossible for Portuguese voyagers to set out from their country on the westernmost fringes of Europe, and meet the Mediterranean Sea. Instead, they headed south and did not stop until they reached the southernmost parts of Africa. Then they continued sailing across the Indian Ocean, eastbound. This route required true perseverance due mainly to its tremendous difficulties and dangers. The great Indian Ocean was vastly under-explored, to say nothing of the strong waves and winds, and seasonal storms. There was, therefore, a high risk of getting shipwrecked back then. These vessels needed to take a coastal route rather than sailing on the open sea. This resulted in the discovery of a great number of ports shown on early Portuguese marine maps.

แรงผลักดัน

อะไรเป็นแรงกระตุ้น ผลักดันให้โปรตุเกสมุ่งมั่นในการเดินทางครั้งนี้

แรงผลักดันทางศาสนา เกิดขึ้นจากความต้องการสืบค้นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ (Father John) ที่เชื่อว่าพระราชอำนาจนี้เป็นผู้นับถือคริสต์ศาสนาในภูมิภาคตะวันออก

แรงกระตุ้นทางการค้า เกิดจากราชสำนักโปรตุเกสคาดหวังว่าการค้าเครื่องเทศ ของป่า และของหายากจากตะวันออก เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความมั่งคั่งร่ำรวยมากกว่าการค้าอย่างอื่น เพราะตลาดในยุโรปมีความต้องการสินค้าสูงมาก แต่ต้องพึ่งพิงเฉพาะพ่อค้าอาหรับเปอร์เซียเท่านั้น

Motivation

What exactly lay behind Portugal's determined explorations?

Religious motivation. This arose from the need to explore the Holy Land believed to be ruled by Father John, the Christian king in the Eastern region.

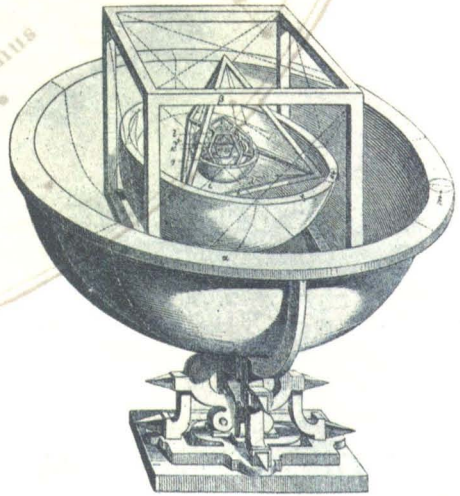
Commercial motivation. The Portuguese Royal Court reckoned that trade for exotic spices and rare items from the East would bring them more riches than anything else. In Europe there was a great demand which, until then, could only be satisfied by Persian and Arab merchants.

ก่อนสู่โลกตะวันออก

ก่อนการเดินทางในมหาสมุทรที่ไม่รู้จุดหมายปลายทางและภัยอันตราย จำต้องค้นคว้าและทดลองประดิษฐ์เรือเดินมหาสมุทรขนาดใหญ่ขึ้นก่อน พร้อมกันนั้นจึงมีการคิดประดิษฐ์เข็มทิศเดินเรือ เครื่องมือวัดตำแหน่งมุมดาว การทำแผนที่ และเส้นทางเดินเรือ ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีการต่อเรือ การเดินเรือ และดาราศาสตร์ทำให้โปรตุเกสสามารถต่อเรือเดินมหาสมุทรลำใหญ่ที่เรียกว่าคารัค (Carrack) ขึ้นได้ และเริ่มรู้จักเส้นรุ้ง เส้นแวง ที่เป็นเส้นสมมุติบนพื้นผิวโลก เพื่อที่จะสามารถเดินเรือได้อย่างถูกต้อง โปรตุเกสได้คลังข้อมูลจากประสบการณ์การเดินทางของเหล่าพ่อค้าวานิชขอหรับเปอร์เซียที่เดินทางค้าขายระหว่างทวีปอยู่ก่อนแล้ว และอาศัยความเจริญทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นส่วนช่วยให้สามารถต่อสู้กับสเปนที่พยายามทดลองทำในสิ่งเดียวกันได้

Looking East

Prior to any journey over a boundless ocean fraught with dangers, the intrepid mariners prepared themselves by researching, testing and constructing an enormous vessel for the journey. In addition, the invention of nautical compasses and sextants, the mapping of the sea routes, and the technology and knowhow of shipbuilding, navigation and astrology, enabled the Portuguese to build the large sailing ship named Carrack. Then they began to learn about latitude and longitude, the imaginary lines that cross the surface of the earth so as to be able to navigate correctly. So, not only did they learn from the globe-trotting and resourceful Persian and Arab merchants who traded across continents, but also they applied their knowledge and the technologies derived from mathematics and science, to rival the Spanish who were making similar endeavours at the time.

โลก (คนละ) ครึ่งใบ

มหาอำนาจทางทะเลระหว่างสเปนกับโปรตุเกส ต้องการครอบครองดินแดน ผูกขาดเส้นทางการค้า แต่เพียงผู้เดียว พระสันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ ๖ กำหนดเส้นทางและการครอบครองดินแดนที่พบในโลก ด้านตะวันออกให้โปรตุเกสตั้งแต่ ค.ศ. ๑๔๙๔ โปรตุเกสไม่รอช้าที่จะเดินทางทันที จากปากน้ำเมืองลิสบอน แล้วลงไปทางทิศใต้ ผ่านคาบสมุทรไอบีเรียน (Iberian) ลัดเลาะลงไปตามชายฝั่งทวีปแอฟริกา และได้ยึดครองหมู่เกาะบางแห่งริมชายฝั่งทวีป เพื่อใช้เป็นท่าหาเสบียงและน้ำจืด จากนั้นจึงเดินทางลงไปสู่ปลายแหลมสุดของแอฟริกาบริเวณที่เป็นแหลมแห่งความคาดหวังว่าเส้นทางนี้จะนำโปรตุเกสเข้าไปถึงดินแดนตะวันออกได้ แหลมแห่งนี้จึงชื่อว่าแหลมกูดโฮป (Cap de Boa Esperanza – Good Hope) จากแหลมกูดโฮป เส้นทางเดินเรือจะตัดตรงเลาะเกาะมาดากัสการ์ ผ่านมหาสมุทรอินเดียและไปขึ้นบกเป็นแห่งแรกที่บริเวณภาคตะวันตกของประเทศอินเดีย

สำหรับสเปนนั้น เมื่อออกจากคาบสมุทรไอบีเรียนแล้ว ก็ได้รับสิทธิในการสำรวจเส้นทางทางซีกโลกตะวันตก นั่นคือบริเวณที่เป็นทวีปอเมริกา และถัดมากระทั่งบรรจบกับโปรตุเกสที่บริเวณประเทศฟิลิปปินส์ และหมู่เกาะติมอร์ (Timor)

โลกถูกแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนด้วยบัญชาแห่งพระเจ้า

The World in (Each) Half

Both Spain and Portugal, the dominant sea powers of the age, sought to conquer foreign lands and monopolize all trading routes. From 1494 on, Pope Alexander VI specified the routes and lands in the East for occupation by Portugal, which then commenced its navigational exploration in haste. From the Lisbon estuary, they headed south down the Iberian Peninsula. Then following the coast of Africa, they seized numerous islands on the way to restock provisions and fresh water. They gradually progressed south towards the cape of southern Africa, where Portugal pinned its hope on finding a direct route to the East. Thereafter, the cape became known as Cap de Boa Esperanza, meaning "Good Hope". From there, the explorers navigated straight towards Madagascar, and on across the Indian Ocean, finally setting ashore somewhere in the west of India.

As for Spain, when it set out from the Iberian Peninsula, they were granted the right to explore the Western world, namely the Americas and beyond, all the way to the Philippines and Timor, on the edge of Portuguese occupied territory.

The World thus became divided into two realms according to the will of God.

เครื่องเทศทองคำ

กลิ่นเครื่องเทศที่ฟุ้งไปไกลถึงดินแดนตะวันตก ทำให้ชาวยุโรปต้องเดินทางค้นคว้าเข้ามาสืบเสาะหา ด้วยรู้ว่าราคาของเครื่องเทศเหล่านี้ถูกแสวงหากันในตะวันออก แต่ก็จะมีทวีขึ้นเท่ากับราคาทองคำในดินแดนตะวันตก ดังเช่นพริกไทยชั้นดีจำนวน ๑๐๐ ปอนด์ ซื้อมากันในราคาสูงถึง ๘ เท่าของราคาทุนที่สามารถหาได้อย่างง่ายดายและต่อรองราคาได้ในอินเดีย

โปรตุเกสเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ในฐานะผู้บริคสินค้าจากตะวันออกมานานหลายร้อยปี ราชสำนักโปรตุเกสเห็นว่าเป็นการดีใ้ชน้อยหากโปรตุเกสเองสามารถจะเดินทางไปซื้อขายสินค้าโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางได้พร้อมกันนั้นแรงกระตุ้นในการเผยแผ่คริสต์ศาสนา ยิ่งทำให้โปรตุเกสเตรียมความพร้อมในการออกเดินทาง

Gold Spices

The scent of Eastern spices drifted all the way to the capitals of the West, prompting the insatiable Europeans to make unremitting efforts to obtain spices, at a price far lower in the East, yet of considerably higher value in Western markets. For instance, 100 lbs of easy-to-find pepper of first-rate quality was traded in India at eight times above its original price, and could even be negotiated at home.

Having been one of the countries used to consuming products from the East for hundreds of years, the Royal Court of Portugal deemed it fruitful to manage the trade alone without the need for middlemen. At the same time, a religious motivation to spread Christianity to the new world quickened Portugal's determination to fulfill its maritime desires.

หลากหลายสินค้า

สินค้าประเภทเครื่องเทศ ของป่า จากตะวันออกในสมัยอยุธยาที่ปรากฏในเอกสารโปรตุเกสมีทั้งข้าว ปลาแห้ง ปลาเค็ม ผัก ครั่ง กายาน เครื่องเทศ พริกไทย ไม้ฝาง ตะกั่ว ดีบุก เงิน ทอง งาช้าง ไม้คุณ ภาชนะ โลหะ เครื่องประดับมีค่า และผ้าชนิดต่างๆ ฯลฯ สินค้าเหล่านี้ล้วนขายได้ราคาดีที่เมืองมะละกามาก เวลาซื้อขายกันนั้นเรียกเป็นบาฮาร์ (Bahar) ซึ่งเพี้ยนมาเป็นคำว่าหาบนั่นเอง

สินค้าประเภทเครื่องเทศนี้เองที่ชาวยุโรปนำไปเป็นส่วนผสมของวัตถุพิษในการประกอบอาหาร การถนอมอาหาร และใช้เป็นส่วนผสมของผลิตภัณฑ์เพื่อความงาม ความหอมหวาน เช่น แป้ง หรือเครื่องหอมอื่นๆ

Genera of Goods

According to Portuguese written evidence, the sample goods from the East in the Ayutthaya period included rice grains, dried fish, salted fish, vegetables, sealing lacquer, incense, spices, peppers, sappanwood, golden shower wood, silver, gold, ivory, metal utensils, jewellery and various kinds of cloth. These goods were sold at a good price in Malacca. When trading, they used 'bahar,' today known as 'haab' in Thai, as the weighing unit to price any item of goods.

These goods were used in Europe as raw materials and ingredients for cooking, food preservation, cosmetics such as talcum powder, and fragrance.

จากสินค้าสู่อาณานิคม

โปรตุเกสเริ่มเห็นแล้วว่าหากผูกขาดการค้าในตะวันออกจะเป็นการดียิ่ง ในปี ค.ศ. ๑๕๐๒ วาสโก ดา กามา เดินทางกลับมาอินเดียและตั้งมั่นกองเรืออยู่ที่เมืองโคชิน (Cochin) โดยสร้างคลังสินค้าถาวรและป้อมปราการขึ้นที่เมืองนั้น เท่ากับว่าโปรตุเกสใช้แสนยานุภาพทางการทหารเข้าควบคุมกับการค้าขายในภูมิภาค จากนั้น พระเจ้าดอง มานูแอล ที่ ๑ ก็ทรงส่ง **ฟรานซิสกู ดือ อัลไมดา (Francisco de Almeida)** มาประจำที่เมืองนี้ในฐานะอุปราชนับเป็นอุปราชโปรตุเกสประจำอินเดียคนแรกที่ดำเนินนโยบายแบบอินเดีย (Indian State) ผูกขาดสินค้าพริกไทยและเครื่องเทศทั้งหมด และควบคุมเส้นทางการค้าของพ่อค้าวานิชอื่นๆ นอกจากเมืองโคชิน โปรตุเกสได้ขยายพื้นที่ชายฝั่งออกไปที่เมืองกัว (Goa) เมืองดีว (Diu) ตามลำดับ

โปรตุเกสสามารถทำการค้ากับคนในท้องถิ่นได้มากขึ้น จึงได้ตั้งเมืองในลักษณะของโปรตุเกสที่มีค่ายคูป้อมปราการล้อมรอบ ทั้งมีนโยบายจากราชสำนักโปรตุเกสให้จัดระบบการปกครองแบบใหม่ โดยมี "อุปราช" (Viceroy) ที่ได้รับการแต่งตั้งจากราชสำนักให้เข้ามาทำงานประจำ

From Commerce to Colonies

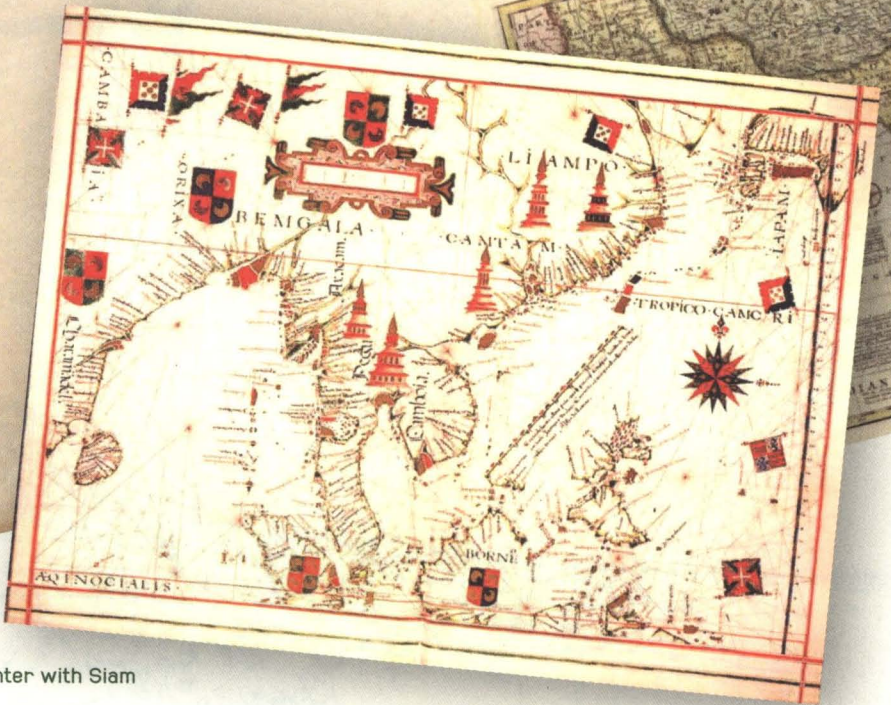
Eventually, Portugal realized that a commercial monopoly in the East would be beneficial. In 1502 when Vasco da Gama returned to India, a marine base was established in Cochin. With permanent warehouses and fortresses there, Portugal was seen as exercising both its military and commercial powers in the region. Afterwards, King Manuel I commissioned Francisco de Almeida to serve as viceroy in Cochin. He was the first Portuguese viceroy to India to comply with Indian state policy under which all trade in all pepper and spices was monopolized and the trade routes of other merchants were controlled. As well as Cochin, Portugal also expanded its coastal territory to Goa and Diu, respectively.

Once Portugal was able to freely trade with large numbers of local people, a Portuguese style town, surrounded with fortresses and trenches, was established and a new administrative system, headed by a viceroy appointed by the Royal Court, to run the town, was introduced.

รู้จักสยาม

เส้นทางจากอินเดียทอดยาวต่อมาทางตะวันออกเฉียงใต้ถึงบริเวณที่มีเครื่องเทศและของป่าอุดมสมบูรณ์ โปรตุเกสเห็นว่า อินเดียไม่ใช่แหล่งผลิตเครื่องเทศที่สำคัญ ดังนั้นเมืองมะละกา จึงกลายเป็นเป้าหมายต่อไป เมื่อโปรตุเกสยึดดินแดนมะละกา แต่บริเวณคาบสมุทรทั้งหมดอยู่ในบริเวณอาณาจักรสำคัญคือปัตตานี ซึ่งมีเมืองหลักคือไทรบุรีหรือ เคดาห์ (Kedah) มะละกาในสมัยนั้น อยู่ภายใต้การปกครองของสยาม โปรตุเกสเห็นว่าเพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ จึงจัดตั้งผู้แทนเข้ามายังราชสำนักอยุธยา โดยที่สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ทรงให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ทั้งทรงอนุญาตให้โปรตุเกสทำการค้ากับอยุธยาได้ โดยมีสินค้าสำคัญที่สยามต้องการก็คืออาวุธปืน แต่นับจากปี ค.ศ. ๑๕๑๑ หรือ พ.ศ. ๒๐๕๔ เป็นต้นมา เท่ากับว่าอยุธยาได้ให้การต้อนรับ “แขก” จากตะวันตกอีกชาติหนึ่งที่จะต่อมาจะมีบทบาททั้งการเมือง การทหาร การค้าและการเผยแพร่วัฒนธรรม

Encounter with Siam

Focusing on the next route from India, east to regions abundant with spices and forests, Portugal no longer considered India a major source of spices. Malacca then became its next destination. However, Malacca was situated within the Pattani Kingdom, with Kedah as the central town, under Siamese colonial jurisdiction. To initiate relations with Siam, Portugal sent delegates to the Royal Court of Ayutthaya where King Ramathibodi II offered them a warm welcome and granted permission to Portugal to trade with Ayutthaya. The major goods required by Ayutthaya were pistols. So, from 1511 onwards, Ayutthaya established another key 'foreign' relationship with the West, which later played a vital role politically, militarily, commercially and culturally.

สินค้าสัมพันธ์

อยุธยาเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ สินค้าต่างๆ ที่ส่งออกมีทั้งสินค้าที่อยุธยาผลิตขึ้นได้เองหรือหาได้ในอาณาจักร เช่น เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอพื้นเมือง ของป่า และบางส่วนก็เป็นสินค้าที่มีพ่อค้าคนกลางชาติอื่นๆ นำเข้ามาขายทอดตลาดกันอีกต่อหนึ่ง การระบายสินค้าออกไปจากอยุธยานั้นกระทำผ่านพ่อค้ามุสลิม พ่อค้าจีน ญี่ปุ่นมาก่อน พ่อค้าเหล่านี้สามารถเดินเรือค้าขายตามที่ต่างๆ ได้ และซื้อหาสินค้าที่เป็นที่ต้องการของภาคพื้นทวีปเข้ามาขาย ในขณะที่เดียวกันก็รับสินค้าจากในภูมิภาคไปจำหน่ายตามที่ต่างๆ

โปรตุเกสเข้ามาติดต่อกับราชสำนักอยุธยาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๕๑๑ หรือ พ.ศ. ๒๐๕๔ โปรตุเกสมิได้เสนอในการนำสินค้าประเภทอาวุธปืนเข้ามาขาย เพราะคงทราบดีกว่าสยามเองก็มีศึกสงครามกับเมืองใกล้เคียงอยู่เสมอ ขณะเดียวกันก็เห็นว่าเมืองมะละกาเป็นเพียงเมืองที่มีชัยภูมิที่ดีในการป้องกันเส้นทางการค้าเท่านั้น แต่มะละกาไม่ใช่ดินแดนที่ผลิตสิ่งๆ ที่โปรตุเกสต้องการ

โปรตุเกสมิได้เสนอขายอาวุธให้กับราชสำนักสยามเพียงแห่งเดียว แต่กับเมืองอื่นๆ ใกล้เคียงเช่น พะโค ก็เป็นที่สนใจของโปรตุเกสด้วย โปรตุเกสเห็นว่า การติดต่อกับพม่าดูจะง่ายกว่า การเข้าถึงเมืองอยุธยาเสียอีก เพราะไม่ได้อยู่ไกลจากปากแม่น้ำหงสาวดีมากนัก และข้าวที่ผลิตในพม่าก็มีราคาถูก ขนส่งมายังเมืองมะละกา หรือต่อไปยังเมืองท่าโปรตุเกสที่อินเดียได้ง่ายกว่า ที่จะออกมาจากอยุธยา หากโปรตุเกสสามารถ “กระชับ” พื้นที่บริเวณคาบสมุทรมลายูได้แล้ว ก็จะทำให้ฐานอำนาจทางเศรษฐกิจเจริญเติบโตแบบผูกขาดได้โดยง่าย

Good(s) Relations

Ayutthaya was an important port, locally and internationally. Exports not included local products like pottery, traditional hand-woven fabric and jungle items but also other goods sold on by foreign middlemen. Prior to the arrival of the Portuguese, products from Ayutthaya and other regional centres were sold at various ports by Muslim, Chinese, and Japanese merchants, who sailed the region to buy products from foreign lands to meet local demand.

Portugal proposed to sell pistols to Ayutthaya perhaps because it was known that Siam had regular disputes and wars with neighbouring countries. Meanwhile, Malacca was merely a town with strategic importance for trade, but not a source for the resources Portugal wanted.

As it was, the Royal Court of Siam was not the only target for Portuguese pistol sales. Bago (Pegu) also interested Portugal, which realized that relations with Burma could prove more lucrative than those with Ayutthaya. This was because Burma was located not far from the Irrawaddy Delta and rice exports would be cheaper and easier from there to Malacca and Portuguese ports in India. So, if Portugal was able to 'control' specific areas on the Malay Peninsula, this would definitely facilitate the growth of its economic power base and monopoly on trade.

ปืน: นวัตกรรมการรบของสยาม

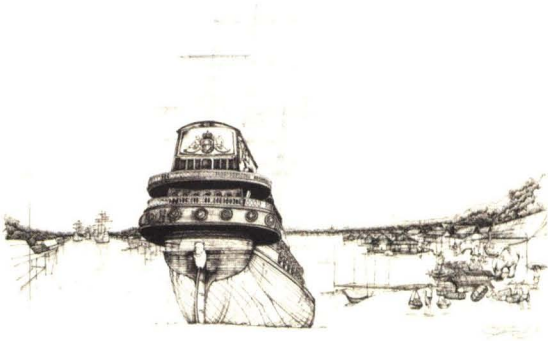
อยุธยามีการเตรียมการสู้รบกับดินแดนใกล้เคียง ทั้งล้านนาและพม่าหลายครั้งก่อนที่โปรตุเกสจะเดินทางเข้ามาแล้ว แต่การรบครั้งก่อนๆ นั้นเป็นไปตามแบบจารีต คือ ยกกองทัพไปประจันหน้าและสู้รบด้วยอาวุธประเภทตัวต่อตัว ต่อเมื่อโปรตุเกสแสดงให้เห็นแล้วว่าป้อมปราการที่ดีคือการก่ออิฐถือปูนนั้น สยามจึงพลิกแพลงการก่อสร้างป้อมปราการให้มั่นคงยิ่งขึ้น

ปืนใหญ่หรือปืนไฟ เป็นอาวุธที่มีอำนาจมากกว่า ดาบหรือปืนแบบเดิมที่มีใช้กันอยู่ เรือต่างๆ ที่ใช้ใน การสงครามมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถรองรับปืนใหญ่ที่ จะติดไปกับเรือได้ และกระบวนทัพก็ต้องมีการปรับปรุงใหม่ เป็นตำราพิชัยสงครามแบบใหม่ของสยาม ยิ่งไปกว่านั้น คนที่จะฝึกทหารสยามให้รู้จักใช้อาวุธยุทธโธปกรณ์แบบใหม่ได้ ถูกต้อง ก็คงไม่มีใครดีเท่ากับการให้ชาวโปรตุเกสเข้ามาเป็น ทหารรับจ้างในราชสำนักนั่นเอง

Pistol: Battling Innovation of Siam

Before the arrival of Portugal, Ayutthaya had conducted several military campaigns against neighbouring lands like Lanna and Burma. However, such wars were fought by traditional methods with each army confronting the other on the field of battle with the same conventional weaponry. It was not until Portugal demonstrated how fortresses built from masonry, were more secure that Ayutthaya learned to make its fortresses stronger and safer.

Canons were more powerful weapons than traditional swords and guns. Battleships were adapted to be able to carry canons. Military strategies were improved according to Siam's new strategy on the art of war. Moreover, those training Siamese soldiers on the use of new weaponry could only be the Portuguese mercenaries attached to the Royal Siamese Court.

จากพ่อค้าสู่ทหารรับจ้าง

ชาวโปรตุเกสที่เดินทางเข้ามาสู่แล้วรีบล่าเพื่อการค้าและการเผชิญโชคในอยุธยาต่างมีที่พำนักที่อยู่ทางด้านทิศใต้ของเกาะเมืองอยุธยาที่เรียกกันว่าค่ายโปรตุเกสหรือบ้านโปรตุเกส ค่ายหรือบ้านนี้ไม่ได้มีรั้วรอบขอบชิดนักเพียงลำคูเล็กๆ ที่กั้นพื้นที่อื่นออกจากกันให้เห็นว่าเป็นพื้นที่เฉพาะของกลุ่มชนอื่นๆ พื้นที่บริเวณนี้ได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระไชยราชาธิราช (พ.ศ. ๒๐๓๖ - ๒๐๘๔) ให้เป็นรางวัลที่ทหารรับจ้างโปรตุเกสได้มีส่วนร่วมสำคัญในการรบกับพม่าในศึกเชียงกราน เมื่อ พ.ศ. ๒๐๘๔

บรรดาพ่อค้าโปรตุเกสที่เข้ามาสยามบางคนได้ผันตัวเองมาเป็นทหารรับจ้าง จึงทำให้เกิดการตั้งกองทหารอาสาโปรตุเกสในกองทัพของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งปรากฏขึ้นครั้งแรกมีจำนวนถึง ๑๒๐ - ๑๓๐ คนเลยทีเดียว และทหารอาสาเหล่านี้ยังได้มีบทบาทในการเข้าร่วมกับกองทัพไทยเพื่อไปทำสงครามกับอริราชศัตรูของสยามอีกด้วย

รางวัลสำหรับนักรบ

ผลตอบแทนอย่างงดงามที่ทหารอาสาโปรตุเกสได้รับจากสมเด็จพระไชยราชาธิราช คือการได้รับพระราชทานที่ดินให้สร้างบ้านเรือนบริเวณคลองตะเคียน และพระราชทานอนุญาตให้สร้างโบสถ์คริสต์เพื่อเผยแผ่ศาสนาได้อีกด้วย จึงเป็นเหตุที่ทำให้มีพวกบาทหลวงมาเผยแผ่ศาสนา รวมทั้งยังมีการแต่งงานระหว่างสองเชื้อชาติ และทำให้ประเทศไทยเกิดลูกครึ่งตั้งแต่นั้นมา

From Merchants to Mercenaries

Generations of Portuguese travelled to Ayutthaya for trade and once-in-a-lifetime opportunities. Their settlement, called the Portuguese Camp or the Portuguese Village, was located in the south of the island town of Ayutthaya, encircled by a small trench. The land was graciously granted by King Chairachathirat (1533-1546) as a token of his gratitude for their remarkable service as mercenaries in the Chiang Kran battle against Burma in 1545.

Some were merchants turned mercenaries. This led to the establishment of a Portuguese volunteer militia in the Ayutthaya army. The first group comprised as many as 120-130 soldiers, who played an important role in assisting the Thai army at times of war.

Rewards for Military Deeds

The principle reward granted by King Chairachathirat to these Portuguese soldiers of fortune was the allocation of land and permission to build houses along the Ta Khian canal and a Christian church for priests to propagate their religion. Mixed marriages produced offspring and generations of part-Portuguese descent in Thailand.

ผลงานของทหารรับจ้าง

ปี พ.ศ.๒๐๘๑ สมัยพระไชยราชาธิราช แห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์ได้เสด็จยกทัพหลวงเพื่อไปรบกับพม่าที่เมืองเชียงกราน โดยมีกองทหารอาสาโปรตุเกสเข้าร่วมรบโดยประมาณ ๑๒๐ คน ครั้นขณะศึกมีความชอบ สมเด็จพระไชยราชาธิราชจึงพระราชทานอนุญาตให้พวกโปรตุเกส เข้ามาตั้งภูมิลำเนาในพระราชอาณาจักร และทำวัดวาอารามตามลัทธิศาสนาของตนได้ตั้งปรารภณา

เหล่าทหารอาสาโปรตุเกสได้เข้าไปร่วมรบกับกองทัพกรุงศรีอยุธยา แต่ในปี พ.ศ.๒๐๘๘ พระไชยราชาได้ยกทัพไปตีกรุงศรีสัตนาคณหุต (ประเทศลาวในปัจจุบัน) ก็ได้ทหารอาสาเหล่านี้นี้แหละ ๑๖๐ คนที่เป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งในการสู้รบ และสามารถเอาชนะกองทัพกรุงศรีสัตนาคณหุตได้

พระไชยราชาธิราชต้องการที่จะเสด็จยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ ด้วยเหตุของความผันผวนทางการเมืองที่เชียงใหม่และความแตกแยกกันภายในราชสำนักที่มีก็จะส่งผลให้การควบคุมหัวเมืองเหนือของราชสำนักอยุธยาเป็นไปได้ยาก อีกทั้งเพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายพม่าได้อำนาจอันสืบเนื่องต่อปัญหาการควบคุมหัวเมืองเหนือ สมเด็จพระไชยราชาธิราช จึงส่งออกญากลาโหมมายังหมู่บ้านโปรตุเกสเพื่อหาทหารอาสาไปรบในฐานะ “ทหารราชองครักษ์” ซึ่งทหารโปรตุเกสส่วนใหญ่ตกลงช่วยสมเด็จพระไชยราชาธิราชและทำให้พระองค์รบชนะศึกเมืองเชียงใหม่

Masterpieces of Mercenaries

In 1538 during the Ayutthaya period, King Chairachathirat led his troops, together with a militia of around 120 Portuguese mercenaries, into battle against Burma in the Chiang Kran skirmish. In return for supporting Ayutthaya's victory, the King granted permission for the Portuguese mercenaries to establish a settlement in Ayutthaya and to freely observe their religious rites and ceremonies as they wished.

Later, in 1545 a militia of 160 Portuguese mercenaries became a major force of the Ayutthaya army in defeating the army of Si Sattanakhanahud. Then, due to political fluctuations and disorder in Chiang Mai and internal disunity which resulted in increasing difficulty dominating its northern colonies, King Chairachathirat decided to go to war with Chiang Mai. This was to prevent the Burmese from taking opportunistic advantage. He commissioned Ok Ya Kalahom (to serve the then Minister of Interior) to recruit mercenaries from the Portuguese village to serve as royal bodyguards. Partly with these support of the Portuguese mercenaries, King Chairachathirat earned a victory over Chiang Mai.

ในนามของพระเจ้า

เส้นทางที่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าขีดเส้นให้กองเรือโปรตุเกสเดินทางจากเมืองลิสบอนจะประกอบด้วยบาทหลวง ๒ - ๓ รูปเสมอ โดยมีภาระกิจหลักในการเผยแผ่คริสต์ศาสนาและประกอบพิธีมิสซาให้กับคนบนเรือและชาวท้องถิ่นที่พบเจอและเข้ารีตนับถือศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ในอยุธยาขึ้นเมื่อแรกมีถึง ๓ นิกายด้วยกัน คือ คณะนักบวชนิกายโดมินิกัน คณะนักบวชนิกายฟรานซิสกัน และคณะนักบวชนิกายเยซุอิตจากโปรตุเกส โดยมีการสร้างศาสนสถานเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และที่พักอาศัยขึ้นอย่างถาวร

แต่การเผยแผ่คริสต์ศาสนาในสยามนั้นกลับไม่ได้ผลเต็มที่นัก เพราะทั้งภาวะสงครามที่สืบเนื่องต่อมา และปัญหาขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างคริสตศาสนาด้วยกันเอง อีกทั้งชาวสยามมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาและไม่ยอมละทิ้งศาสนาของบรรพบุรุษตนได้โดยง่าย

In the Name of God

At all times, accompanying navy ships departing from Lisbon, were 2-3 missionaries whose main tasks were to spread the word of Christ and perform Mass for those on board and local believers and converts on the way.

During the Ayutthaya period, there were three Catholic denominations with a presence in Siam, namely the Dominicans, the Jesuits of San Paolo and the Franciscans. Religious premises for religious ceremonies and houses for each were constructed on a permanent basis.

However, the propagation of Christianity in Siam did not go well due mainly to wars and internal conflicts within the Church itself. Although Siamese people had freedom to observe any religion, it was not usually easy for them to abandon the religion of their ancestors.

จิตวิญญาณพุทธ-คริสต์

บาทหลวงรุ่นแรกที่เข้ามาในสยามคือบาทหลวงเจโรนิโม ดา ครูซ (Jéronimo da Cruz) และเซบาสตีอาว ดือ กานตู (Sébastien de Canto) ซึ่งประจำอยู่ที่เมืองกัวในอินเดีย ก่อนที่จะเดินทางเข้ามาในอยุธยาในปี ค.ศ. ๑๕๖๗

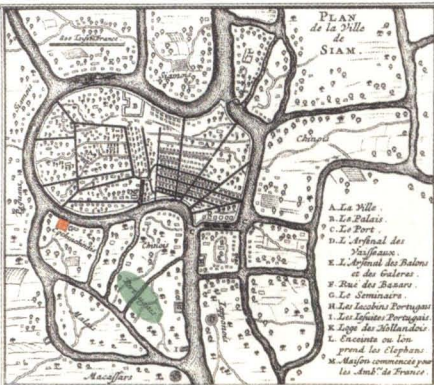
การเผยแพร่พระธรรมไม่ราบรื่นนัก เพราะถูกขัดขวางจากผู้คนที่นับถือความเชื่ออื่นๆ

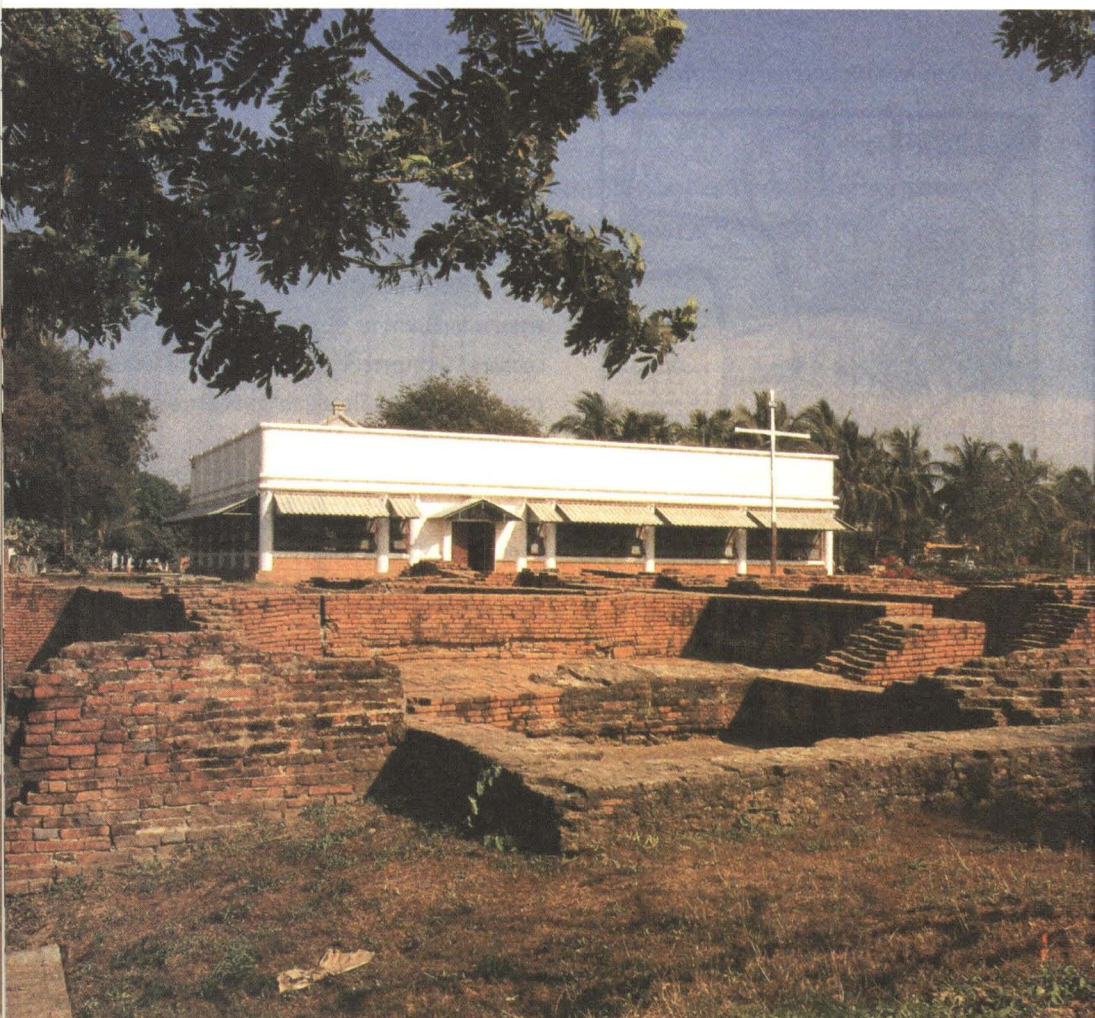
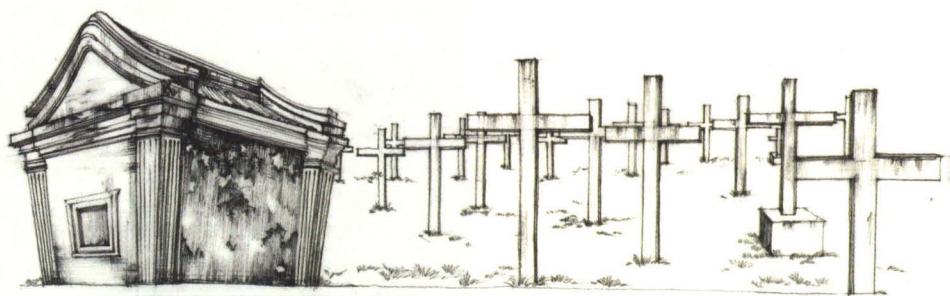
ในบริเวณที่เป็นค่ายโปรตุเกสที่อยุธยา มีร่องรอยของโบสถ์ที่อยู่ใกล้เคียงกันถึง ๓ แห่ง คือโบสถ์ของคณะโดมินิกัน คณะฟรานซิสกัน และคณะเยซุอิต แม้ระยะเวลาจะผ่านไปหลังไปอีกกว่า ๑๐๐ ปีถึงในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชิมง เดอ ลาลูแบร์ (Simon de la Loubère) ผู้แทนพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศสก็ยังคงวาดภาพแผนที่ของเกาะเมืองอยุธยาและที่ตั้งของโบสถ์ทั้ง ๓ หลังในค่ายโปรตุเกสเอาไว้ได้อย่างเด่นชัด

Buddhism – Christianity

By 1567, the first Portuguese missionaries in Siam, Jéronimo da Cruz and Sébastião de Canto who were previously based in Goa, India, had arrived in Ayutthaya. Nevertheless, their efforts to promote the Church encountered difficulties caused by the followers of other beliefs.

In areas near the Portuguese settlements in Ayutthaya, ruins of the three churches could be found. Over 100 years later, the locations of these churches were marked on a map of the island of Ayutthaya prepared by Simon de la Loubère, a delegate sent by Louise XIV, the then King of France, who was granted an audience with King Narai the Great of Ayutthaya.

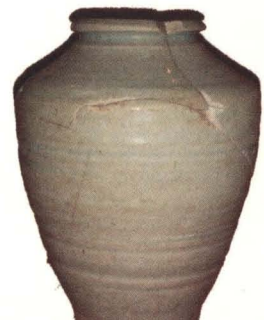

หมู่บ้านชาวโปรตุเกส

กรมศิลปากรขุดพบร่องรอยของอาคารขนาดใหญ่ เป็นที่ฝังศพจำนวนมากรวมถึง ๒๕๓ โครงกระดูก และพบโบราณวัตถุเช่นเหรียญรูปเคารพ ซึ่งกำหนดอายุได้ในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๒ – ๒๓ พบเครื่องถ้วยและเครื่องปั้นดินเผา กุญแจประตู ดูกัดดินเผา ตลอดจนเครื่องประดับอื่นๆ อย่างไรก็ตามก็ตีการขุดค้นพบโครงกระดูกประมาณ ๗ โครงที่เรียงอยู่ในแนวระนาบเดียวกันสันนิษฐานว่าเป็นบาทหลวงที่เสียชีวิตตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา และอาคารนี้ควรเป็นหนึ่งในกลุ่มโบสถ์และที่พักอาศัยของบาทหลวงคณะโดมินิกัน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ กรมศิลปากรขุดแต่งและสืบค้นร่องรอยของโบสถ์คณะเยซูอิต ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของโบสถ์โดมินิกันลงมา แต่ผลของการขุดค้นกลับพบว่าเป็นพุทธสถาน เพราะพบฐานอาคารพระอุโบสถ วิหารเจดีย์และชิ้นส่วนพระพุทธรูปจำนวนมาก ดังนั้นหากบริเวณนี้เป็นโบสถ์ของกลุ่มบาทหลวงเยซูอิตจริงดังที่ปรากฏในแผนที่สมัยอยุธยาตอนกลาง คงมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การใช้สอยให้เป็นวัดและก่อสร้างอาคารอื่นทับลงไปเพื่อประโยชน์อื่นๆ

The Portuguese Village

The Fine Arts Department of Thailand has discovered the archaeological evidence of large-scale structures, including burial sites of 253 skeletons, and artifacts such as coins and icons, dating back to the 22nd and 23rd centuries of the Buddhist era, chinaware, pottery, door keys, earthen dolls and ornaments. They have also uncovered seven skeletons arranged in a linear formation, which are presumed to be the remains of missionaries from the Ayutthaya period. This structure then could have been one of the buildings attached to the Dominican Church and missionary dwellings. Much later, in 2008, the Fine Arts Department carried out further excavation to search for the Jesuit Church, situated to the south of the Dominican Church. However, the findings revealed that the site was, in fact, a Buddhist holy place with the foundations of the ubosot (congregation hall), vihara (Buddha image hall) and pagoda, and the fragments of numerous Buddha images. Therefore, if this area had been the location of the Jesuit Church as specified on a map from the middle Ayutthaya period, its utility area might have been changed to that of the Buddhist temple with multiple structures constructed on top of previous ones, for other uses

อาชีพของชาวโปรตุเกส

สมเด็จพระไชยราชาธิราชได้พระราชทานที่ดินแก่ชาวโปรตุเกสให้เป็นรางวัลสำหรับทหารรับจ้างที่ได้ช่วยรบในสงครามเชียงกราน ปี พ.ศ. ๒๐๘๘ (ค.ศ. ๑๕๔๕) ทำให้อาชีพหลากหลายในสังคมสยามขึ้น ได้แก่

๑. ทหารอาสา

มีวิวัฒนาการมาจากพ่อค้าเอกชน พวกเขาเหล่านี้มีความชำนาญด้านการศึกสงคราม เดิมทีเป็นทหารระดับล่างในราชสำนักโปรตุเกสมาก่อน บทบาทที่สำคัญได้แก่ ศึกเมืองเชียงกราน ศึกเมืองเชียงใหม่ และในสมัยพระนเรศวรมหาราช

๒. พ่อค้า

พ่อค้าในที่นี้เป็นกลุ่มพ่อค้าเอกชน เนื่องจากพ่อค้าเอกชนสามารถค้าขายโดยไม่ขึ้นกับราชสำนักโปรตุเกส การเจรจาซื้อขายต้องพูดภาษาโปรตุเกสเท่านั้น ถ้าเวลาราชสำนักสยามติดต่อกับพ่อค้าชาวโปรตุเกส ต้องใช้ล่ามจากมะละกาในการสื่อสารและแปลเป็นภาษาไทย

๓. ช่างอัญมณี

ทองคำและอัญมณีเป็นสินค้าที่ยุโรปให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง จากเอกสารประวัติศาสตร์จำนวนมากกล่าวถึงการนำเข้า-ส่งออกทองคำและเครื่องประดับ ในรูปของสินค้าและเครื่องราชบรรณาการ บุคคลที่ขึ้นชื่อว่าเป็นช่างอัญมณีที่มีชื่อเสียงในชุมชนโปรตุเกส คือ ซินญอร์ รูดริเกวซ (Senhor Rodrigues) และ ซินญอร์ ปอร์ตู (Senhor Porto)

๔. คนนำร่องและนักเดินเรือชาวโปรตุเกส

เนื่องจากชุมชนโปรตุเกสส่วนใหญ่มีนักนำร่องและนักเดินเรือเป็นจำนวนมาก และมีเอกสารรายงานของศาลกระทรวงทหารเรือของอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๖๘๓ ที่กล่าวถึงอาชีพนี้ด้วย

๕. นักร้อง นักดนตรี

อาชีพนี้มีวิวัฒนาการมาจากการเล่นดนตรีในโบสถ์ จุดประสงค์เพื่อต้องการเผยแพร่ศาสนา โดยการใช้เพลงและดนตรีในการสอนภาษาลาตินให้แก่ผู้ที่เข้ารีต ช่วงเทศกาลเขาเหล่านี้จะมีหน้าที่ร้องเพลงเล่นดนตรี

๖. แพทย์

แพทย์โปรตุเกสส่วนใหญ่แล้วจะรักษาโรคทั่วไปหรือไม่ก็ชั้นสูตรศพ และเคยมีบทบาทในการรักษาษัตริย์ในอยุธยา สมัยพระเจ้าท้ายสระที่พระองค์ทรงประชวรด้วยโรคมะเร็งที่ลิ้น

Portuguese Professions

Following King Chairachathirat's gift of the plot of land to the Portuguese as a reward for the mercenaries supporting his victory in the Chiang Kran skirmish in 1545, there was a wider variety of professions participated in the Siamese society:

Militia

Although these soldiers were actually former merchants, they specialized in warfare, for they had once been lower-rank soldiers in the Royal Court of Portugal. Their contribution included participation in the Chiang Kran and Chiang Mai battles and those during the reign of King Naresuan the Great.

Merchants

The term here refers to independent businessmen who did not run businesses under the Patronage of the Royal Court of Portugal. However, the medium of communication for them remained Portuguese, so whenever the Royal Court of Siam had need of their services, the Portuguese-Thai interpreters from Malacca were hired to facilitate contacts.

Jewellers

Gold and jewelry were goods of great interest to the Europeans. Accounts of the import and export of gold and jewelry both as goods and as tributary gifts to Kings are frequently recorded in historical documents. The most famous jewellers in the Portuguese community were Senhor Rodrigues and Senhor Porto.

Portuguese navigators and seamen

The Portuguese community in Siam contained a great number of navigators and seamen in. In 1687 these professions were also mentioned in a report by the British Royal Navy Court.

Singers and musicians

Singers and musicians were usually linked to the Church and used their talents to promote their religion through music. They also taught Latin to those who had converted to Christianity through songs and at festival time they would sing and play musical instruments for the audience.

Physicians

Most Portuguese doctors commonly treated patients with general symptoms and performed autopsies. They were instrumental in curing King Tai Sa of Ayutthaya who suffered from tongue cancer.

อิทธิพลใหม่

หลังจากปี พ.ศ.๒๑๘๓ (ค.ศ. ๑๖๔๐) เป็นต้นมา อิทธิพลโปรตุเกสในดินแดนตะวันออกลดน้อยลงเป็นลำดับ ทั้งที่ก่อนหน้านี้ดูเหมือนว่าโปรตุเกสสามารถทำการค้าขายเครื่องเทศได้กำไรอย่างงดงาม แต่กระนั้นโปรตุเกสก็ไม่สามารถต่อสู้กับบริษัทการค้าที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ดังเช่นฮอลันดาหรืออังกฤษได้ เพราะนโยบายของบริษัทยังกล่าวมุ่งเน้นที่การค้าจำกัดคู่แข่งทางการค้าและพยายามผูกขาดสินค้าต่างๆ ให้ได้มากที่สุด และที่สำคัญคือบริษัทการค้าของฮอลันดาสามารถยึดครองเมืองมะละกาและพื้นที่บริเวณคาบสมุทรมลายูได้มากขึ้น ทำให้อิทธิพลการค้าของโปรตุเกสลดความสำคัญลง

หลังจากที่เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ แล้ว หมู่บ้านโปรตุเกสถูกทำลายลงไป ชาวโปรตุเกสเองถูกเข่นฆ่าต้องหลบหนีกระจัดกระจายไปตามเมืองต่างๆ เหลือทิ้งไว้เพียงซากปรักหักพังและร่องรอยของวัฒนธรรมที่มั่นคง ชาวโปรตุเกสส่วนหนึ่งได้อพยพลงมาตั้งถิ่นฐานที่ทางตอนเหนือเมืองบางกอก ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเดินทางต่อลงไปทางใต้ ตั้งบ้านเรือนอยู่แถวปากคลองบางกอกใหญ่ สืบทอดวัฒนธรรมชุมชนต่างชาติอีกแห่งหนึ่งของกรุงเทพ

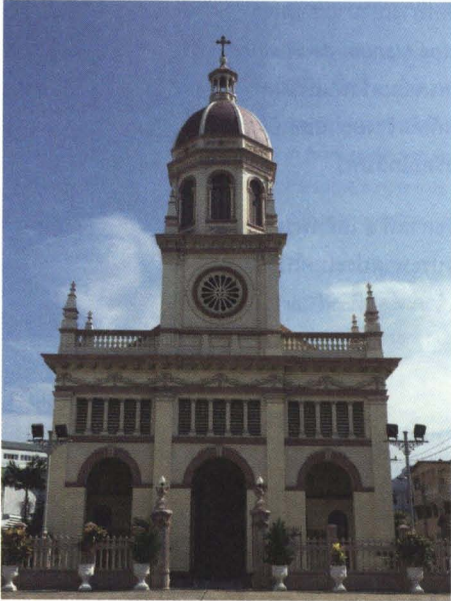
New Influences

From 1640 onwards, Portuguese influence declined despite the enormous profits earned from the spice trade in earlier times. In fact, Portugal failed to contend effectively with the newly established British and Dutch trading companies in the early 17th century. These companies focused on ruthlessly eliminating trade rivals and monopolizing trade in all goods possible.

Most important of all, Dutch trading companies successfully came to dominate Malacca and other parts of the Malay Peninsula so Portuguese commercial influence was significantly undermined.

After the second fall of Ayutthaya in 1767 and its independence lost to Burma for the second time, the Portuguese Village was raided, and the settlers there were killed, or fled for their lives to other towns, leaving only the ruins and traces of their formerly well-established cultures. Some Portuguese migrated south to settle down in northern Bangkok while others continued further down the south to establish themselves anew around the mouth of Bangkok Yai Canal, maintaining their cultural identity and forming another foreign community in Bangkok.

พลิกฟื้นคืนสัมพันธ์

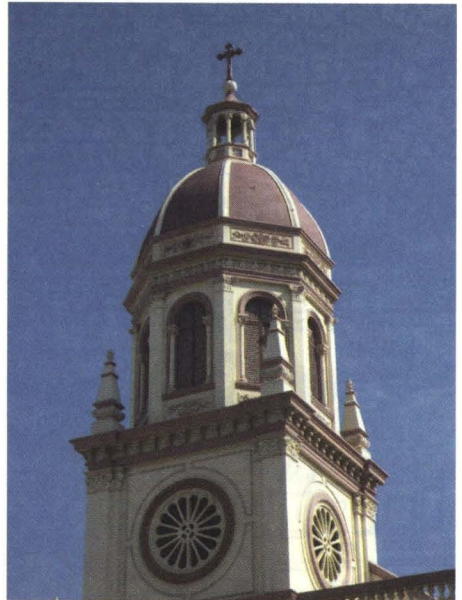
ชุมชนโปรตุเกสขนาดใหญ่ที่มีโบสถ์ซางตาครูส (Santa Cruz) เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่รู้จักกันในเชิงการปะทะทางวัฒนธรรมในชื่อว่าชุมชนกุฎีจีนหรือฝรั่งกุฎีจีน อันมีความหมายว่าเป็นชุมชนที่ชาวฝรั่ง (คือโปรตุเกส) และชาวจีนได้พำนักอาศัยอยู่ด้วยกัน

ในสงครามเก้าทัพ เมื่อพ.ศ. ๒๓๒๘ ราชสำนักสยามยังคงได้รับความช่วยเหลือทางอาวุธจากโปรตุเกสอีกเช่นกัน เพราะปรากฏในสำเนาจดหมายพระราชทานไปยังพระราชินีโปรตุเกสว่าทรงขอบพระทัยในความอนุเคราะห์ปีนสำหรับการสู้รบ และในครั้งนั้นเองก็ได้พระราชทานที่ดินบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาแก่โปรตุเกสเพื่อตั้งอาคารคลังสินค้าและที่พักอาศัย นับได้ว่าเพียงไม่กี่ปีหลังจากที่เสียกรุงศรีอยุธยาแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่าง ๒ ประเทศที่เคยพบอุปสรรค ก็กลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

Revival of Relations

The large Portuguese community, with the Santa Cruz Church as its center, came to be known by the name 'Chinese Kuti' or 'Foreign Chinese Kuti' community, meaning the community consisting of both Western (Portuguese) and Chinese members.

Later, in 1785, when the Nine-army War broke out, the Royal Court of Siam received Portuguese support in the form of armaments as described in a letter expressing deep gratitude to the Queen of Portugal for sending a shipment of pistols to help the war effort. A parcel of land on the Chao Phraya River was subsequently allocated for Portugal to build a warehouse and houses, and so after only a few years following the second fall of Ayutthaya, relations between these two close countries, which had undergone some unease, became fresh once again.

หยั่งรากความสัมพันธ์

ในรัชกาลที่ ๒ ทรงให้การต้อนรับทูตโปรตุเกสที่เดินทางเข้ามาถวายพระราชสาส์นอย่างเป็นทางการ คือ *คาลุซ มานูแอล ดือ ซิลเวร่า (Carlos Manuel de Silveira)* หรือที่ในเอกสารไทยรู้จักในชื่อกาโลศบ้าง คาลศ บ้างก็มี การเจรจาในครั้งนั้นเป็นผลให้สยามได้ลงนามในสนธิสัญญาทางการค้าฉบับสำคัญ และโปรตุเกสก็ได้สร้างสถานเอกอัครราชทูตโปรตุเกสที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นเป็นชาติแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. ๑๘๘๗ ได้เสด็จประพาสประเทศโปรตุเกส โดยได้ทอดพระเนตรสถานที่สำคัญต่างๆ ในเมืองลิสบอนที่พระเจ้าคาร์ลอสที่ ๑ (Carlos I) ทรงจัดถวายอย่างสมพระเกียรติ

Rooted in Relations

During the reign of King Rama II of the Rattanakosin Era, the Portuguese diplomat, Carlos Manuel de Silveira, was granted an audience with the King at which he presented a letter from the Royal Court of Portugal. This visit resulted in Siam signing an important trade treaty which led to the construction of Portugal's riverside Embassy, the first foreign diplomatic mission of the Rattanakosin Era.

During his state visit to Europe in 1897, King Chulalongkorn received a warm, honorary welcome from King Carlos I and was invited on a sightseeing tour of important places in Lisbon.

มรดกแห่งสายสัมพันธ์

ในบรรดาชาติตะวันตกจำนวนมากที่เดินทางเข้ามาในสุวรรณภูมิโดยวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน โปรตุเกสเป็นประเทศตะวันตกที่มีความชัดเจนมากในการเดินทางเข้ามาเพื่อการค้าและการศาสนา โดยที่ไม่ได้ทำให้เกิดความผิดใจกันในระดับราชสำนักและระดับสามัญชน นโยบายทางวัฒนธรรมและการเรียนรู้ผู้อื่น ในการเข้าใจผู้คนอีกภูมิภาคหนึ่งของโลก และด้วยความชัดเจนเช่นนี้ทำให้โปรตุเกสเป็นประเทศที่ได้รับการเอ่ยถึงทุกครั้งเมื่อจำเป็นต้องกล่าวถึงประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอดีต

มรดกทางวัฒนธรรมของโปรตุเกส เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและผู้คน นอกจากความเชื่อทางศาสนาแล้ว การดัดแปลงวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เข้ากับยุคสมัยนับเป็นความชาญฉลาดของผู้คนในท้องถิ่น ดังนั้นการนุ่งหม้อเสื่อผ้า การใช้เครื่องประดับ อาหาร ประเพณี ภาษาที่โปรตุเกสเคยใช้กัน จึงถูกดัดแปลงให้เข้ากับคนสยามและผู้คนท้องถิ่นในภูมิภาค

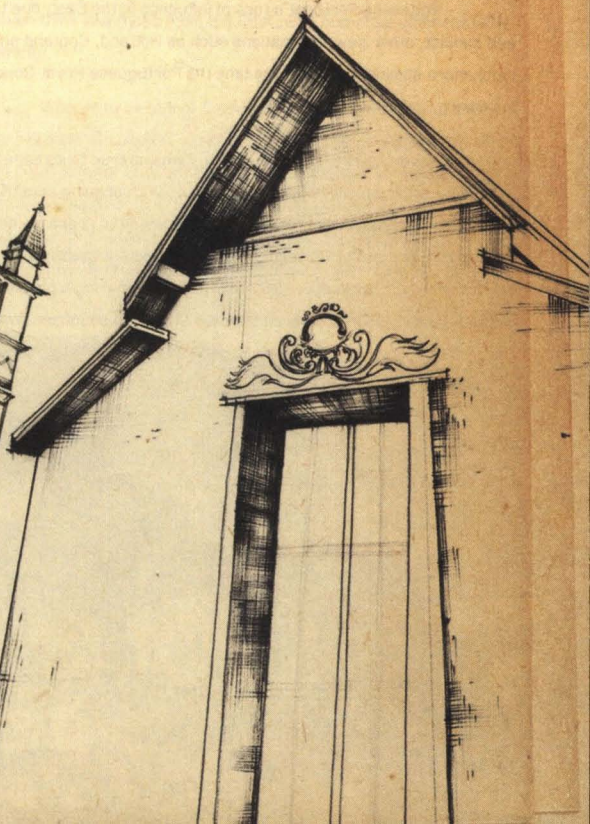
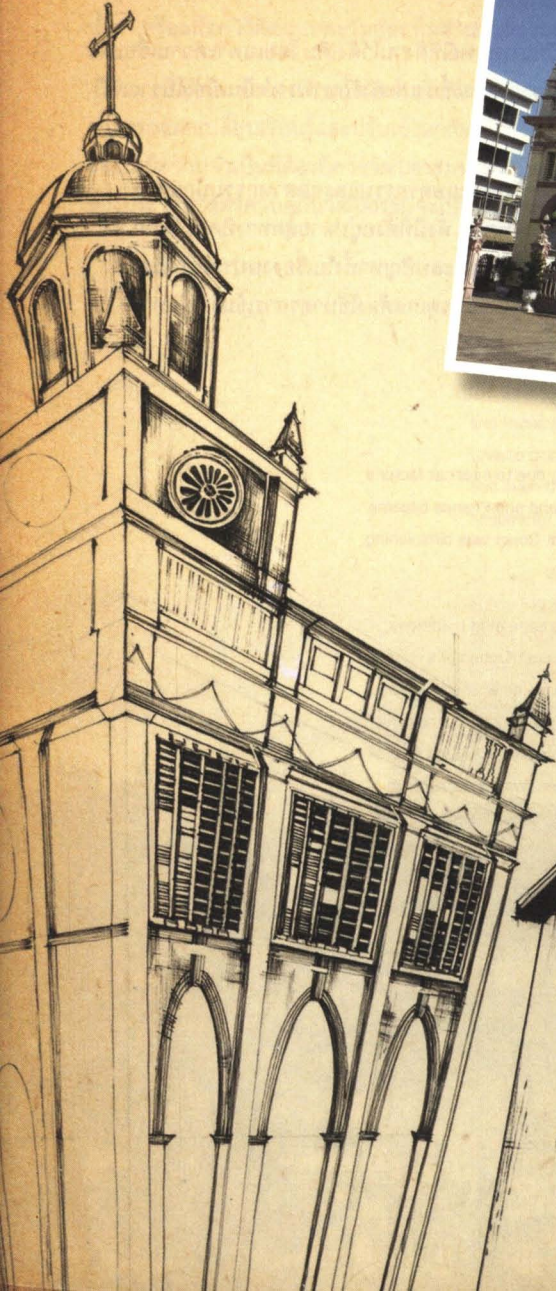
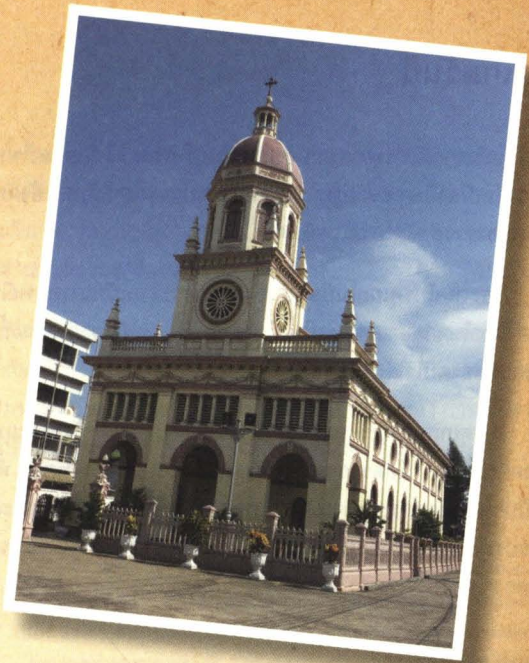

Legacy of Bonds

Of all the western nations to visit the 'golden Land' of Suvarnabhumi, with different objectives in mind, Portugal was the only country whose clearest purpose was trade and religion. With no intention of creating conflicts for either the royal court or the people of Siam, Portugal maintained a cultural policy directed at learning and understanding the peoples of hitherto, unknown reaches of the world. With this manifest policy to guide it, Portugal is consistently mentioned when it comes to a history of good relations between Siam and Portugal.

The legacy of Portuguese cultures has changed over time and from generation to generation. Besides the adoption of Christianity by some, the adaptation of aspects of conventional culture to meet current conditions is now considered part of the wisdom of locals. As a result, clothing, ornaments, food, traditions and language have been modified and assimilated into Thai and regional ways of life.

โปรตุเกสวันนี้

หลังจากที่โปรตุเกสหมดอิทธิพลในภูมิภาคตะวันออกไกล จากปัจจัยภายในของโปรตุเกสเองที่มีสงครามกับเมืองอื่นๆ และอำนาจของมหาอำนาจเช่นฮอลันดา อังกฤษ ฝรั่งเศส ทวีความเข้มแข็งมากขึ้น บทบาทของราชสำนักโปรตุเกสก็ลดลง

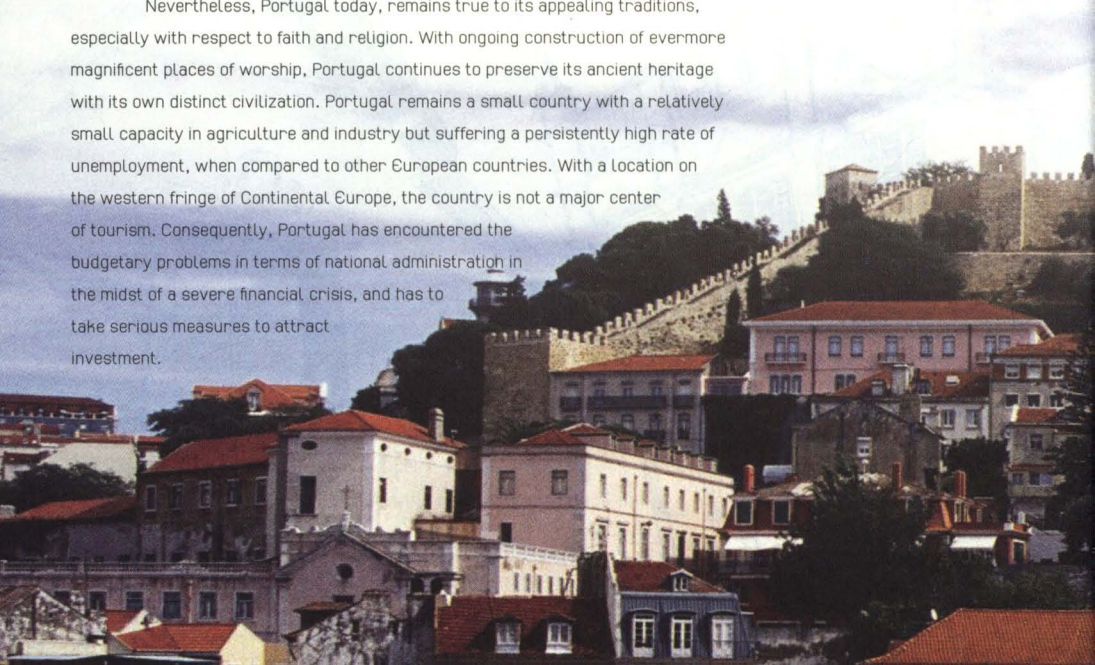
ประเทศโปรตุเกสในปัจจุบันยังคงรักษาธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมไว้ดังเดิม โดยเฉพาะความเชื่อและความศรัทธาในศาสนา ศาสนสถานอันงดงามใหญ่โตได้รับการสร้างขึ้น และยังรักษาความเป็นเมืองโบราณที่มีอารยธรรมของตนไว้ได้เป็นอย่างดี

โปรตุเกสเป็นประเทศขนาดเล็กที่มีกำลังการผลิตทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมน้อยกว่าประเทศอื่นในยุโรป มีอัตราการว่างงานสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ทั้งมีที่ตั้งอยู่ปลายสุดทางทิศตะวันตก จึงไม่ใช่เป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทางท่องเที่ยว ทำให้โปรตุเกสประสบปัญหาทั้งในเรื่องงบประมาณในการบริหารประเทศ และเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน อันทำให้รัฐบาลโปรตุเกสต้องใช้มาตรการเข้มงวดในการลงทุนต่างๆ ของประเทศ

Portugal at Present

Following Portugal's loss of influence in the East, due to internal factors and conflict, other powerful nations such as Holland, England and France became much more dominant at the same time the Portuguese Royal Court was diminishing in power.

Nevertheless, Portugal today, remains true to its appealing traditions, especially with respect to faith and religion. With ongoing construction of evermore magnificent places of worship, Portugal continues to preserve its ancient heritage with its own distinct civilization. Portugal remains a small country with a relatively small capacity in agriculture and industry but suffering a persistently high rate of unemployment, when compared to other European countries. With a location on the western fringe of Continental Europe, the country is not a major center of tourism. Consequently, Portugal has encountered the budgetary problems in terms of national administration in the midst of a severe financial crisis, and has to take serious measures to attract investment.

สายรุ้งสัมพันธ์ ๕๐๐ ปี

หากโปรตุเกสมีความสัมพันธ์อันยั่งยืนเช่นนี้ ก็ย่อมจะต้องเกิดการรับวัฒนธรรมตะวันออกเข้าไปในโปรตุเกสบ้าง วัฒนธรรมรับเข้านี้เป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ เราอาจพบลักษณะผู้คน สีสผิว ที่เหมือนชาวตะวันออก ลักษณะบ้านเรือน ความนิยมเครื่องกระเบื้องลายคราม การรับประทานข้าว ต้ม น้ำชา หรือแม้แต่วิถีคิดแบบตะวันออกที่ผสมผสานกับธรรมชาติและความสะดวกสบาย

สิ่งที่ควรจะต้องเรียนรู้จากสัมพันธ์ไมตรีอันทอดยาวนี้คือวัฒนธรรมเป็นมรดกของมนุษยชาติที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับเข้าหากันได้ หรืออาจกล่าวได้อย่างง่ายว่าวัฒนธรรมไม่มีพรมแดนในโลก และไม่มีความจำเป็นที่ต้องยึดว่าวัฒนธรรมหนึ่งใดนั้นเป็นของชนชาติเราที่สมมติขึ้นภายหลัง การเข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ควบคู่กับวัฒนธรรมจะเป็นหนทางที่เราสามารถอยู่ในโลกได้อย่างสงบมากขึ้น

Rainbow of 500-Year Relations

With its record of historical relations, it is inevitable that Portugal itself may, to some extent, adopt or absorb the cultures of the East – both concretely and abstractly. That is, it is possible to find those people with an Eastern appearance and complexion who love to drink tea, eat off chinaware, live in an Eastern-styled house, and even think like those from the East, who blend genuineness with hospitality.

What is to be learnt from this enduring relationship is that culture is a human legacy – transferrable, attainable and adaptable. Or, to put it simpler, culture knows no borders in this world, thus there is no taking for granted that any one culture belongs to any one nation. Without doubt, learning to appreciate the historical context in which cultures meet is a means to fostering an everlasting peace on earth.

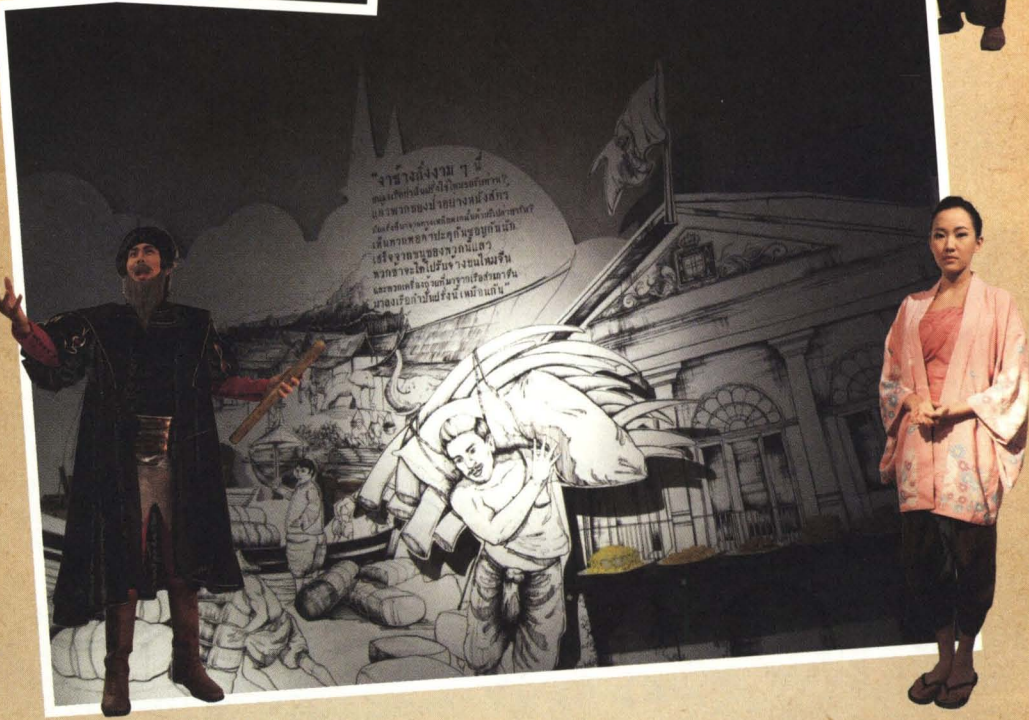

Olá Sião

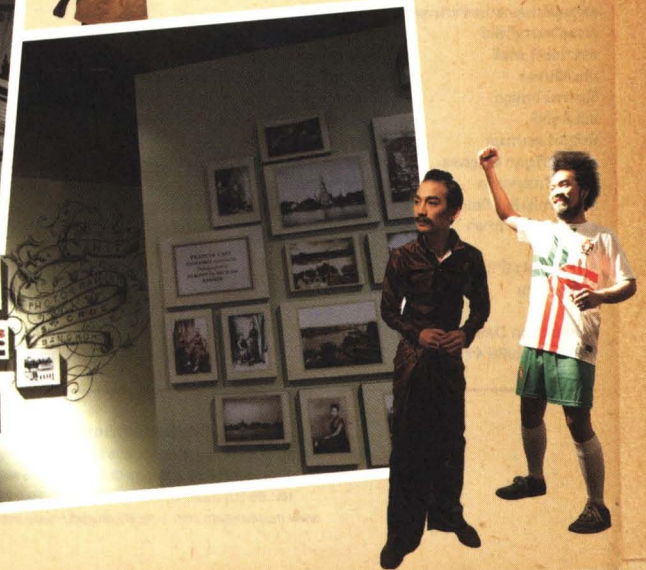
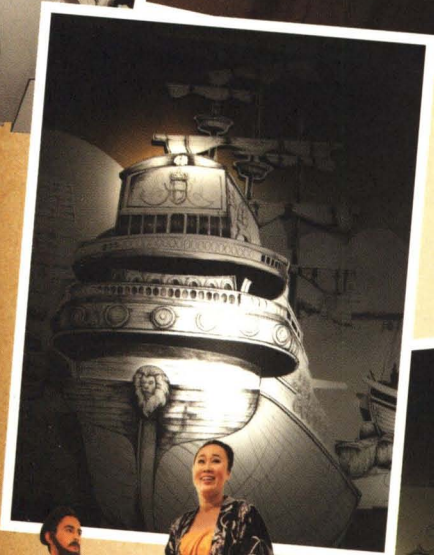
500 ปี ไทย - โปรตุเกส

“สยาม... แม้จะใช้กฎหมาย
แต่ก็ไม่ได้เป็นเพียงทวารคน”

“ราชวงศ์งาน ๆ
คนและสัตว์ในสมัยนี้...
เป็นพวกของมีค่ามาก...
และใช้กันอย่างกว้างขวาง...
ในหลายยุคหลายสมัย...
เริ่มจากยุคของชาวอินเดีย...
แล้วชาวโปรตุเกส...
และชาวสเปน...
ต่างก็เข้ามาค้าขาย...
และใช้กันอย่างกว้างขวาง...
มาจนถึงสมัยนี้...”

Olá Sião

500 ปีไทย - โปรตุเกส

ปฏิบัติการสุดขอบฟ้า เพื่อ อำนาจ เงินตรา หรือศรัทธาแห่งพระเจ้า?
Five Centuries of Thailand - Portugal Relations
God, Greed, and Gold : the Ultimate Quest

กำกับบท

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีดี พิศณุมิวิติ

นักแสดง

อัลฟงซู อัลบูแกร์เกอ
แฟร์เนา เมนดิซ ปินตู
มารี กีมาร์
บาทหลวง
ฟรานซิส จิตร
โดมิงกูช ดือ โยซัส
หญิงชาวไทยเชื้อสายโปรตุเกส
คริสเตียโน โรนัลโด

จิรวัดน์ ชาญเขียว
จักรพันธ์ ตันตะสุวรรณะ
สุนงษา สวนผลรัตน์ และ วรรัตน์ กาญจนราช
อิสระพงษ์ เตชะแก้ว
ศุภกมลฉพล คารมย์ และ ณัฐพงศ์ เศรษฐเดช
สุนิทร พรหมเทพ และ พันย์เทพ บุญประกอบ
ศิริจิตร์ จิตรถาวรกุล
ภัทร ธวัชพันธ์

ขอขอบคุณ

สถานทูตโปรตุเกสประจำประเทศไทย

คุณพัชรวิทยา คูวิรัตน์
อาจารย์อารี สวัสดิ์
มนิ กลีบทอง
วิไลวรรณ ไกรสกุล
อนันต์ ชูโชติ
พัชรินทร์ สุขประมุข
อาจารย์ปริญญา สันญะเดช
วิชาน ศิริเบญจวรรณ
พ.ต.ท.วรประสิทธิ์ นิยมภา
อาจารย์กนก ขาวมาลา

เจ้าอาวาสวัดซางตาครูส
นายกสมาคมคาราคาสตรีไทย
ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา
เจ้าพนักงานพิพิธภัณฑ์ชำนาญงาน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา
ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร
กรมศิลปากร
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
นักอนุรักษ์อาวุโสโบราณ
สารวัตรอำนวยการ สถานีตำรวจภูธรละหานทราย
พิพิธภัณฑ์เรือไทย

ควบคุมและอำนวยการสร้าง

มิวเซียมสยาม

Production Designer

บริษัท แปลน โมทีฟ จำกัด

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

เลขที่ ๔ ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
National Discovery Museum Institute 4 Sanam Chai Road, Phra Nakhon, Bangkok 10200
tel: 66 (0) 2225 2777 fax: 66 (0) 2225 2775
www.museumsiam.com | facebook.com/museumsiamfan

Olá Siãõ สวัสดี สยาม

